بررسی عوامل مؤثر در موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران گوشتی استان اصفهان

امیر مظفر امینی و مسعود رمضانی[۱]

چکیده

هدف کلی این نوشتار بررسی عوامل مؤثر در موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان اصفهان می‌باشد. بر اساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و فرمول کوکران، از میان ۱۵ شرکت با ۱۷۶۸ نفر عضو، ۹ شرکت و ۱۷۳ نفر از اعضا برای مطالعه انتخاب شدند. پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها، برای مقیاس‌سازی از روش AHP استفاده گردید. آزمون‌های آماری (تحلیل عامل و ضریب آلفا) نشان داد که مفاهیم به کار رفته در تحقیق از روایی و پایابی بالایی برخوردار بوده است. نتایج پژوهش بیانگر این واقعیت است که تعاونی‌ها در دست‌یابی به اهداف مورد نظر در اساسنامه و برآوردن انتظارات و توقعات اعضا، در مجموع ناموفق عمل کرده‌اند. نتایج آزمون تحلیل مسیر نشان داد که به ترتیب، شناخت اعضا، کارکرد تعاونی‌ها برای عوامل برون سازمانی، کیفیت آموزش‌ها، مهارت مدیران، مشارکت و تحصیلات اعضا، بیشترین تأثیر را بر موفقیت تعاونی‌ها دارد. هم‌چنین میزان موفقیت تعاونی‌ها تا حدود زیادی با عوامل درون سازمانی در ارتباط است. میزان بهره‌مندی اعضا از آموزش، مشارکت اعضا در امور تعاونی، مهارت فنی و تخصصی هیئت مدیره و شناخت اعضا از اصول تعاون بسیار پایین می‌باشد. دستاوردهای تحقیق هم‌چنین نشان می‌دهد که بین متغیرهای مزبور و موفقیت شرکت‌های تعاونی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: شرکت‌های تعاونی کشاورزی، شرکت‌های تعاونی مرغداران، موفقیت، تحلیل مسیر

مقدمه

بخش کشاورزی به حدی گسترده است که عملاً بدون مشارکت کشاورزان تحقق اهداف عالیه و رسیدن به مراتب بالای توسعه غیر ممکن ارزیابی شده است (۳). جلب مشارکت ذی‌نفعان در برنامه‌های توسعه به خودی خود هدف نبوده بلکه راه‌کاری جهت تواناسازی و تفویض اختیار به انسان‌ها و جامعه برای گذر از شرایط دیوان‌سالار به شرایط مردم‌سالار می‌باشد (۱۱). بدون شک جلب مشارکت کشاورزان در دو سطح خرد و کلان می‌تواند زمینه حل بسیاری از مشکلات بخش را فراهم آورد. چنین مشارکتی ممکن است در قالب تشکل‌های مختلف از قبیل

۱. به ترتیب استادیار و دانشجوی سابق کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

انجمن‌ها، سندیکاها، اتحادیه‌ها، تعاونی‌ها، کارتل‌ها، تراست‌ها، شرکت‌ها و یا در سایر شکل‌های حقوقی ـ اقتصادی مرسوم، تبلور پیدا کند (۱۳). برپایی چنین تشکل‌هایی در دنیای امروز یکی از ضرورت‌های تجاری شدن می‌باشد تا در اقتصاد جهانی با مدیریت انعطاف پذیر و همگرا بتوان در بازار رقابتی، محصول مناسب را با قیمتی مناسب عرضه نمود (۳). واقعیت نشان می‌دهد علی‌رغم کشورهایی که امروزه به مرزهای توسعه یافتگی رسیده‌اند و از سال‌های ۱۶۵۰ به تشکیل چنین نهادهای اجتماعی ـ اقتصادی در بخش کشاورزی دست زده‌اند، بخش کشاورزی ایران هنوز از جهت تعداد تشکل‌های صنفی ـ اجتماعی، ضعیف‌ترین بخش اقتصادی ـ اجتماعی کشور محسوب می‌گردد (۱۱). شاید از همین رو است که هنوز تصمیم‌گیری در مورد سرنوشت بخش، در خارج از مداری که کشاورزان در آن قرار دارند رخ می‌دهد. عواملی مانند حضور مستمر دولت به عنوان عامل اصلی خدمات‌رسانی به کشاورزان، ضریب بی‌سوادی بالا، عدم آگاهی کافی از شرایط رقابتی بازار و در نتیجه عدم احساس ضرورت ایجاد تشکل‌ها از سوی کشاورزان، کم اطلاعی از ضرورت ایجاد مدیریت جمعی، ضعف ترویجی، عدم تغییر ساختاری در نظام اجرایی متناسب با ضرورت‌های اقتصادی و اجتماعی روز و نفوذ سلطه فرهنگ اقتدارگرایی، همه و همه می‌توانند از جمله عواملی باشد تا تصمیم‌گیری‌ها از بالا به پایین شکل گیرد. عملکرد دولت که به حفظ و رشد سلطه فرهنگ اقتدارگرایی منجر شده است را نیز می‌توان به عنوان مهم‌ترین عامل در نبود و یا ضعف تشکل‌های صنفی ـ اجتماعی در بخش کشاورزی بر شمرد.

بدون شک در دنیای امروز، یکی از شیوه‌های جلب مشارکت مردم در سطح کلان، تشکیل تعاونی‌ها است. با توجه به نقشی که تعاونی‌ها می‌توانند در توسعه بخش کشاورزی کشور ایفا نمایند، پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران گوشتی در استان اصفهان به اجرا در آمده است. در این پژوهش ضمن ارزیابی میزان موفقیت تعاونی‌ها در دست‌یابی به اهداف اساسنامه، به تبیین و شناخت عوامل پیشبرنده و بازدارنده درون سازمانی – نیروی انسانی و مدیریت – مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها پرداخته، مشکلات و نارسانی‌های موجود در مسیر توسعه آنها را شناسایی کرده تا امکان تدوین الگوی عملی مناسب و کارآمد برای دست اندرکاران بخش فراهم گردد.

پیشینه پژوهش

پژوهش درویشی‌نیا در مورد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی نشان می‌دهد که این شرکت‌ها از موفقیت چندانی برخوردار نبوده‌اند. بر اساس یافته‌های این تحقیق، میزان رضایتمندی اعضا از شرکت، نگرش اعضا نسبت به موضوع تعاون و آگاهی اعضا از امور شرکت تعاونی در حد متوسط برآورد شده، میزان مشارکت اعضا در امور شرکت نیز اندک ارزیابی شده است (۵). آقاجانی ورزنه با مطالعه تعاونی‌های تولید روستایی اعلام می‌کند که اعضای این شرکت‌ها با فلسفه ایجاد و کارکرد تعاونی‌ها آشنایی نداشته، از آموزش کافی نیز بی‌بهره بوده، در مجموع تعاونی‌ها در راه رسیدن به اهداف تعیین شده موفق نبوده‌اند. هم‌چنین این تعاونی‌ها در افزایش کارایی عوامل تولید و بهبود روش بهره‌برداری در جهت اقتصادی کردن فعالیت‌ها موفقیت چشمگیری نداشته‌اند (۱). سرسختی‌عراقی اذعان دارد که تعاونی‌های صیادی مورد بررسی وی دچار جابه‌جایی در هدف بوده، بقای آن، هدف اصلی سازمان شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که اولاً عملکرد تعاونی‌های صیادی ضعیف بوده، ثانیاً عوامل فردی همچون میزان درآمد مدیر عامل، سواد، نوع شغلی قبلی و پنداشت او از اقتدار، بر وضعیت عملکرد موثرند. عوامل فردی دیگری نیز از قبیل تجربه مدیریتی و سن مدیر، بر وضعیت عملکردی تأثیر ندارد. عوامل کلان از قبیل عدالت توزیعی، میزان انسجام صیادان، تعداد اعضا و پنداشت تحقق اهداف نزد اعضا، بر وضعیت عملکرد تأثیر مثبت دارند (۷). نتایج پژوهش صفری شالی در مورد شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان تهران نشان می‌دهد که میزان بهره‌مندی اعضا از آموزش، مشارکت اعضا در امور تعاونی،

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

تخصص هیات‌مدیره و شناخت اعضا از اصول تعاون در شرکت‌های مورد مطالعه پایین بوده، در مجموع میزان موفقیت تعاونی‌های مزبور اندک ارزیابی شده است. بین متغیرهای مزبور با موفقیت شرکت رابطه مستقیم و مثبتی وجود دارد (۹). امینی و صفری در مطالعه خود در مورد تعاونی‌های کشاورزی مرغداران تهران، تأثیر آموزش را در موفقیت این شرکت‌ها مثبت ارزیابی کرده‌اند (۲).

جان و همکارانش (John et All) که در تحقیقی به ارزیابی مدیران شرکت‌های تعاونی کشاورزی در آمریکا پرداخته و میزان موفقیت آنها را مورد مطالعه قرار داده‌اند، نشان می‌دهند که مدیران سه اصل حداقل سود و خدمات بهتر (۹۵/۱ درصد)، آزادی عضویت (۸۷/۵ درصد) و رعایت انصاف و عدالت (۸۰ درصد) را از اصول مهم و مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها ارزیابی کرده‌اند. شناخت از اصول تعاون با افزایش سن مدیران رابطه مثبت، و با سابقه مدیریتی رابطه منفی دارد. شناخت مدیران عامل از حدود مسئولیت‌های محوله خود، با شرکت مدیران در برنامه‌های آموزشی رابطه مستقیم دارد. هم‌چنین تصمیم‌گیری در امور شرکت با سطح تحصیلات و سن رابطه مستقیم و معنی‌داری دارد. این تحقیق همچنان نشان می‌دهد که مدیران عامل در زمینه تصمیم‌گیری بیشترین و در امور مالی کمترین توانایی را داشته‌اند (۱۸). روزا و همکارانش (Russoa et All) مهارت مدیران شرکت‌های تعاونی را مورد بررسی قرار داده و اعلام می‌دارند که مدیران شرکت‌های قوی، از اختیارات کمتری برخوردار بوده، سیاست‌های مالی محافظه‌کارانه‌تری داشته و ریسک مالی خود را با افزایش سرمایه کاهش‌می‌دهند (۲۰). انجمن کشاورزی استرالیا (Australian Agricultural Council) در تحقیقی با عنوان تعاونی‌های کشاورزی، عواملی از قبیل روحیه فردگرایی، عدم همکاری اعضا، ضعف مدیریت، عدم مسئولیت‌پذیری در اعضا، مشکلات مالی، عدم آگاهی اعضا، پرداخت‌های غیر اخلاقی، غفلت از اصول تعاون، ضعف قوانین و مقررات، ناتوانی در رقابت با سایر شرکت‌ها را به عنوان مهمترین موانع در راه موفقیت تعاونی‌ها بیان کرده است (۱۴). بهویان (Bhuyan) در مطالعه‌ای عدم پایبندی اعضا به تعاونی، بالا بودن هزینه‌های اجرایی، ناتوانی در ایجاد توازن در علایق متفاوت اعضا، انتظارات زیاد اعضا از تعاونی و عدم وجود مدیران مقتدر در بین اعضا (کشاورزان) را به عنوان مانع اصلی در مسیر توسعه تعاونی‌ها ذکر کرده است (۱۵). وزارت کشاورزی آمریکا (USDA) در تحقیقی نشان می‌دهد که موفقیت شرکت‌ها تابعی از مشارکت اعضا بوده است و میزان مشارکت اعضا در امور تعاونی، با میزان اعتقاد به اصول تعاون، میزان فعالیت اجتماعی، تأثیرگذاری اعضا، بی‌طرفی تعاونی‌ها و میزان رضایت از سایر اعضا و کارکنان تعاونی در ارتباط است (۲۱).

مواد و روش‌ها

برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق، از دو روش اسنادی و میدانی (Documentery and field stuty) بهره گرفته شد. پس از تبیین چارچوب نظری پژوهش و شاخص‌سازی، از روش‌مدیریت مبتنی بر هدف (Managmant by objective)، خود ارزیابی (Self appraisal) و رتبه‌بندی (Rating scales methods) برای ارزیابی شرکت‌های تعاونی کشاورزی استفاده شد (۴). بر این اساس اعضا و مدیران، موفقیت شرکت را در رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده مورد قضاوت قرار دادند. قلمرو این تحقیق را افرادی تشکیل می‌دهند که اولاً عضو شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران گوشتی هستند و ثانیاً در استان اصفهان به فعالیت می‌پردازند. بر اساس اهداف پژوهش، اعضا و مدیران شرکت‌ها جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می‌دهند. به دلیل محدود بودن جامعه آماری مدیران، همه مدیران عامل و اعضای هیئت‌های مدیره، به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. در عمل به دلیل عدم دسترسی و یا عدم همکاری مدیران با گروه تحقیق، نظرات سی نفر (۵۳/۵ درصد) از این گروه مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به محدودیت بودجه و بر اساس فرمول هزینه تعداد شرکت مورد مطالعه محاسبه شده، از بین ۱۵ شرکت فعال در

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

جدول ۱. تعداد شرکت‌های انتخاب شده برای مطالعه در استان اصفهان

نام شرکت	تعداد اعضا	تعداد نمونه	نام شرکت	تعداد اعضا	تعداد نمونه	نام شرکت	تعداد اعضا	تعداد نمونه
اصفهان	۲۵۲	۴۱	مبارکه	۲۲	۴	فلاورجان	۶۲	۱۰
بعثت	۱۸	۳	نجف‌آباد	۲۴۰	۳۹	شهرضا	۱۱۳	۱۸
نائین کوچک	۱۵	۳	خمینی‌شهر	۹۵	۱۵	کاشان	۱۲۹	۲۱
نائین بزرگ	۲۶	۴						

ماخذ: اداره آمار و اطلاعات سازمان تعاون روستایی کشور

استان، ۱۰ شرکت برای مطالعه انتخاب شد. برای انتخاب شرکت‌ها از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای (Cluster sampeling) بهره گرفته شد (۶). برای برآورد جامعه آماری اعضا نیز از فرمول کوکران (Cochran) استفاده شد(۱۶). بدین ترتیب از بین ۱۰ شرکت انتخاب شده با ۹۷۲ عضو، ۱۴۳ نفر برای مطالعه انتخاب شده، جهت توزیع نمونه‌ها در داخل طبقات، از فرمول انتساب متناسب بهره گرفته شد (۱۹). در جدول ۱ چگونگی توزیع نمونه‌ها در شرکت‌های انتخاب شده نمایش داده شده است:

برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز پژوهش، از دو روش مشاهده مستقیم (Direct observation)، در دو شکل پهنانگر و ژرفانگر (Extensive & Profound) و روش پیمایشی (Survey) کمک گرفته شد و بدین منظور دو نوع پرسش‌نامه "ساخت‌یافته" به شرح زیر طراحی گردید:

- **پرسش‌نامه اعضا** برای ارزیابی نظرات اعضا در مورد کارکرد شرکت‌های تعاونی، بر اساس اهداف تحقیق این پرسش‌نامه طراحی شد که با حضور پرسشگران آموزش دیده در محل تعاونی‌ها تکمیل گردید.
- **پرسش‌نامه مدیران** برای ارزیابی مدیران و بررسی نظرات آنان در مورد کارکرد شرکت‌های تعاونی براساس اهداف تحقیق طراحی گردید و توسط مدیران عامل و اعضای هیات‌های مدیره شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران تکمیل شد.

در پژوهش حاضر جهت ارزیابی شرکت‌های تعاونی‌کشاورزی مرغداران استان اصفهان، میزان موفقیت این شرکت‌ها در راه دست‌یابی به اهداف به عنوان متغیر وابسته مورد ارزیابی قرار گرفت. در این راستا اثر متغیرهای درون سازمانی در دو بعد عامل انسانی و عامل مدیریتی بر روی موفقیت شرکت‌های تعاونی به بررسی گذاشته شد. برای تعریف و اندازه‌گیری اثر هر یک از مفاهیم فوق از روش شاخص‌سازی همبسته (Correlation Index Construction) بهره گرفته شد (۱۲). چارچوب نظری تحقیق در جدول ۲ نشان داده شده است.

در تحقیقات مقدماتی (Pilot study)، میزان اعتبار (Validity) و قابلیت اطمینان (Reliability) شاخص‌های به کار رفته مورد آزمون قرار گرفته و نواقص آن رفع شد. بعد از پایان تحقیقات سازه‌های تحقیق مجدداً مورد آزمون قرار گرفت. میزان قابلیت اطمینان آنها با آلفا کرونباخ (Cronbach) و اعتبارشان با ضریب KMO (Kaiser-Meyer Olkin) مورد سنجش قرار گرفت (۸). نتایج آزمون‌ها در جدول ۳ نشان داده شده است:

داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد که سؤالات طراحی شده در پرسش‌نامه اعضا و مدیران برای هر شاخص، روایی و پایایی نسبتاً بالایی داشته و برای ساخت مفاهیم مورد نظر از کارایی لازم برخوردارند.

در این تحقیق از تحلیل رگرسیونی برای بررسی عوامل موثر

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4] [Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

جدول ۲. تبیین چارچوب نظری، مفاهیم و شاخص‌های تحقیق

نوع متغیر	تعریف متغیر	مفاهیم اصلی	معرف درجه یک	معرف درجه دو
متغیر وابسته	ارزیابی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران گوشتی	ارزیابی میزان دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده	ارزیابی عملکرد تعاونی‌ها بر حسب ارائه خدمات در زمینه‌های: تامین نهاده‌های مورد نیاز، تنظیم بازار، مشاوره تخصصی، اقتصادی و ارائه آموزش	تأمین دان، جوجه و مواد ضد عفونی کننده، تنظیم قیمت و میزان عرضه مرغ، خرید مرغ از مرغداران، ارائه مشاوره در زمینه دام‌پزشکی، مدیریت و برپایی جلسات تبادل نظر، تامین اعتبارات مورد نیاز اعضا، سرمایه‌گذاری اقتصادی و برپایی کلاس آموزشی در زمینه مسایل مرغداری و تعاون
متغیر مستقل	عوامل مؤثر بر موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران گوشتی در استان اصفهان	عوامل درون سازمانی	نیروی انسانی	شناخت اعضا از اصول تعاون، مشارکت اعضا در امور تعاونی، آموزش اعضا، رضایت از عملکرد تعاونی و گرایش به اهداف تعاونی
			عامل مدیریتی	قابلیت، مهات‌های فنی، مهارت‌های انسانی، شناخت و آموزش مدیران
			عامل سرمایه	شیوه تأمین سرمایه، چگونگی درآمد، عملکرد مالی شرکت

جدول ۳. محاسبه میزان روایی و پایایی مفاهیم به کار رفته در تحقیق

	مفاهیم	روایی پرسش‌نامه		پایایی پرسش‌نامه	
		اعضا	مدیران	اعضا	مدیران
	مشارکت	۰/۵۵	۰/۸۳	۰/۶۸	۰/۸۰
عوامل درون	مهارت مدیران در بعد فنی	۰/۷۸	۰/۷۱	۰/۵۰	۰/۵۲
سازمانی	مهارت مدیران در بعد انسانی	۰/۷۷	*	۰/۵۰	*
	آموزش	۰/۸۴	۰/۷۵	۰/۷۳	۰/۵۰
موفقیت	میزان دست‌یابی به اهداف	۰/۷۵	۰/۹۳	۰/۷۷	۰/۷۷

*: در پرسش‌نامه مدیران شاخص‌های مزبور سنجیده نشده است.

بر موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استفاده شد. برای این منظور یک متغیر وابسته و چندین متغیر مستقل وجود دارد که شرح کامل این متغیرها در جدول ۲ آمده است. تابع رگرسیونی استفاده شده به صورت رابطه ۱ می‌باشد:

$$Y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + ... + a_nx_n \qquad [1]$$

متغیر وابسته و برخی از متغیرهای مستقل معادله رگرسیونی، خود از چندین متغیر رتبه‌ای (Likert Scale) و فاصله‌ای تشکیل شده‌اند. ترکیب چند متغیر رتبه‌ای و فاصله‌ای و در نهایت ساخت یک متغیر فاصله‌ای جدید، کار پیچیده‌ای است که به کمک مقیاس سازی انجام می‌گیرد. با استفاده از روش مقیاس‌سازی، سنجه‌های عینی به مفاهیم ذهنی مورد نظر تبدیل گشته، میزان هر یک اندازه‌گیری می‌شود. در حقیقت مقیاس‌سازی عکس فرایند شاخص‌سازی بوده و با استفاده از این روش، تعداد سؤالات زیادی در قالب یک مفهوم تلخیص شده، فهم اطلاعات به دست آمده آسان‌تر می‌شود (۱۲). شیوه‌های مختلفی برای ترکیب گویه‌ها وجود دارد که در تحقیق حاضر از روش AHP (Analytical Hierachey Process) بهره گرفته شده است (۱۰). برای این منظور ابتدا با تجزیه و تحلیل عاملی (Factor Analysis)، وزن گویه‌های هر شاخص محاسبه گردیده، سپس با ضرب وزن حاصله (W_{ij}) (Index Weighting) در نمره پاسخ هر گویه (Y_{ij}) و جمع جبری آنها، با استفاده از رابطه ۲ مقدار شاخص مورد نظر از نظر فرد پاسخگو اندازه‌گیری شد (۱۷).

$$S_{11} = W_{11}Y_{11} + W_{12}Y_{12} + ... + W_{1j}Y_{1j} \qquad [2]$$

در تابع رگرسیونی، میزان موفقیت تعاونی‌ها، متغیر وابسته و اصلی تحقیق را تشکیل می‌داد. برای سنجش این متغیر، ابتدا اهداف شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران بر اساس اساسنامه، در پنج بعد تأمین نهاده‌های مورد نیاز اعضا، تنظیم بازار و نیز ارائه خدمات در سه زمینه تخصصی، اقتصادی و آموزشی با هفده سؤال مورد ارزیابی قرار گرفت. برای سایر شاخص‌ها، تعدادی سوال که می‌توانست فضای مفهومی سازه مورد نظر را اندازه‌گیری نماید، طراحی گردید. به منظور سنجش میزان موفقیت شرکت‌ها و هم‌چنین سایر سازه‌های تحقیق، از نظر اعضا و مدیران، از روش وزنی به شیوه AHP بهره گرفته شد. سپس اثر هم‌زمان متغیرهای زمینه‌ای و متغیرهای درون سازمانی، در دو بعد عامل انسانی و عامل مدیریتی، بر موفقیت تعاونی‌ها، از طریق آزمون تحلیل مسیر و با استفاده از رگرسیون خطی Backward مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج و بحث

در این بخش ابتدا چگونگی و نحوه اندازه‌گیری متغیر وابسته (میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی) توضیح داده شده، سپس به

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

جدول ۴. ارزیابی خدمات ارائه شده به اعضا توسط شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان اصفهان

ارائه خدمات در زمینه‌های / ارزیابی	تأمین نهاده‌ها		آموزش		اقتصاد		تنظیم بازار		مشاوره تخصصی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
بسیار ضعیف و ضعیف	۱۱۵	۶۶/۵	۱۲۶	۷۲/۸	۱۲۹	۷۴/۶	۱۴۵	۸۳/۸	۱۴۵	۸۳/۸
متوسط	۴۹	۲۸/۳	۳۴	۱۹/۷	۳۶	۲۰/۸	۲۰	۱۱/۶	۲۲	۱۲/۷
خوب و بسیار خوب	۹	۵/۲	۱۳	۷/۵	۸	۴/۶	۱۸	۴/۶	۶	۳/۵
کل	۱۷۳		۱۷۳		۱۷۳		۱۷۳		۱۷۳	
آزمون مقایسه میانگین	a		b		c		d		d	

توصیف نتایج حاصل از بررسی وضعیت متغیرهای مستقل پرداخته، در پایان روابط متغیرهای مستقل و وابسته از طریق آزمون تحلیل مسیر، مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

بررسی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران

در نخستین گام میزان دست‌یابی تعاونی‌ها به اهداف اساسنامه به عنوان متغیر وابسته درپنج بعد تامین نهاده‌های مورد نیاز اعضا، تنظیم بازار، ارائه خدمات در سه زمینه مشاوره تخصصی، اقتصادی و آموزشی توسط اعضا و مدیران ارزیابی شد. نتایج به دست آمده در جدول ۴ نشان داده شده است:

بر اساس داده‌های جدول ۴ اکثر اعضا و مدیران عملکرد تعاونی‌ها را در زمینه‌های مزبور در حد بسیار ضعیف و ضعیف قلمداد کرده و تنها درصد اندکی آن را خوب یا بسیار خوب ارزیابی کرده‌اند. از مجموع وزنی سازه‌های فوق میزان موفقیت تعاونی‌ها اندازه‌گیری شد. نتایج به دست آمده در جدول ۵ ارائه شده است:

بر اساس داده‌های جدول ۵ در حدود ۸۳ درصد از اعضا و مدیران موفقیت تعاونی‌ها را در راه رسیدن به اهداف تبیین شده در اساسنامه آنها، بسیارکم یا کم ارزیابی کرده‌اند. از آنجا که میزان موفقیت تعاونی‌ها با عملکرد مدیران در ارتباط است، به نظر می‌رسد مدیران در ارزیابی خود دچار خطای ارفاق شده و موفقیت تعاونی‌ها را بهتر ارزیابی کرده‌اند. با این وجود، اکثریت نسبی اعضا و مدیران، تعاونی‌ها را ناموفق ارزیابی کرده‌اند. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که تعاونی‌های کشاورزی مرغداران استان اصفهان در راه رسیدن به اهداف خود چندان موفق نبوده‌اند. نتایج آزمون مقایسه میانگین نشان داد که این شرکت‌ها بیشتر به تأمین نهاده‌های مورد نیاز اعضا پرداخته و عملکرد آنان در زمینه ارائه خدمات آموزشی، ارائه خدمات اقتصادی و ارائه خدمات مشاوره‌ی تخصصی و هم‌چنین تنظیم بازار، بسیار ضعیف ارزیابی شده است. با استفاده از آزمون خوشه‌ای (Cluster)، شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان اصفهان بر اساس شاخص میزان موفقیت، در سه گروه طبقه‌بندی می‌شوند. نتایج به دست آمده در جدول ۶ ارائه شده است.

بر اساس آزمون کلاستر، شرکت‌های کاشان، مبارکه، نائین بزرگ و نجف‌آباد در مقایسه با سایر شرکت‌ها از موفقیت نسبی بالاتری برخوردار بوده‌اند. در این میان میزان موفقیت شرکت‌های فلاورجان و خمینی‌شهر در سطح بسیار پایینی برآورد شده است.

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

جدول ۵. میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران از نظر اعضا و مدیران

میزان موفقیت	اعضا		مدیران		کل	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
بسیار کم و کم	۱۲۵	۸۷/۴	۱۸	۶۰	۱۴۳	۸۲/۷
متوسط	۱۷	۱۱/۹	۸	۲۶/۷	۲۵	۱۴/۴
زیاد و بسیار زیاد	۱	۰/۷	۴	۱۳/۳	۵	۲/۹
کل	۱۴۳	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۱۷۳	۱۰۰
آزمون مقایسه میانگین رتبه‌ای	۷۰/۵۲		۶۲/۲۰		ns	

جدول ۶. آزمون خوشه‌ای (کلاستر) برای رتبه‌بندی شرکت‌ها بر اساس میزان موفقیت آنها در راه رسیدن به اهداف اساسنامه

رتبه	نام شرکت	میانگین	طبقه	رتبه	نام شرکت	میانگین	طبقه
۱	کاشان	۶۱/۶۶	A	۶	شهرضا	۴۹/۹۰	B
۲	مبارکه	۵۷/۵	A	۷	بعثت	۴۶/۶۷	B
۳	نائین بزرگ	۵۵/۱۳	A	۸	نائین کوچک	۴۵	B
۴	نجف‌آباد	۵۴/۶۹	A	۹	فلاورجان	۴۱	C
۵	اصفهان	۵۰/۱۷	B	۱۰	خمینی‌شهر	۳۰/۲۲	C

بررسی و اندازه‌گیری متغیرهای مستقل در شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان اصفهان

پس از اندازه‌گیری میزان موفقیت تعاونی‌ها، عوامل اثرگذار بر متغیر وابسته، مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت. در ادامه ابتدا به بررسی وضعیت هر یک از متغیرها در تعاونی‌ها پرداخته، سپس میزان تأثیر آنها بر موفقیت تعاونی‌ها را مورد بحث قرار می‌دهیم.

بر اساس داده‌های جدول ۷، در مجموع ۶۱/۳ درصد از اعضا و مدیران هیچ شناختی نسبت به اصول تعاون ندارند. آزمون مقایسه میانگین نشان داد که بین سطح شناخت اعضا و مدیران نسبت به اصول تعاون اختلاف معنی‌داری وجود ندارد. در واقع ناآگاه بودن اعضا و مدیران از فلسفه تعاون و اصولی که بر اساس آن تعاونی‌ها باید شکل گیرد، می‌تواند نشان دهنده این واقعیت باشد که فارغ از اهمیت شناخت به عنوان یک اصل، اساس تعاون که بر مشارکت آگاهانه و در چارچوب اصولی مشخص نهاده شده، مغفول مانده است. شناخت از اصول تعاون در یک چنین سطحی می‌تواند مانعی بزرگ برای موفقیت تعاونی‌ها قلمداد گردد.

سطح مشارکت اعضا در امور تعاونی‌ها در مجموع در حد متوسط ارزیابی شده است. مدیران در مقایسه با اعضا، سطح مشارکت اعضا در امور تعاونی‌ها را بالاتر از خود اعضا برآورد کرده‌اند که این اختلاف در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنی‌دار است. این خود می‌تواند ناشی از همان خطای ارفاقی باشد که قبلاً به آن اشاره شد. آیا در یک شرکت که اساس آن بر مشارکت است، آن هم از نوع تعاونی، یک چنین مشارکت اندکی می‌تواند به توفیق آن شرکت بینجامد؟

مهارت فنی مدیران نیز در این ارزیابی در حد متوسط برآورد شده است. اعضا در مقایسه با مدیران، سطح مهارت فنی

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

جدول ۷. ارزیابی متغیرهای مستقل پژوهش و مقایسه میانگین آنها از نظر اعضا و مدیران شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان اصفهان

		اعضا		مدیران		کل		آزمون مقایسه میانگین	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	اعضا	مدیران
شناخت	هیچ	۶۹	۶۲/۲	۱۷	۵۶/۷	۱۰۶	۶۱/۳	۸۵/۶۸	۹۳/۲۸	ns
	کم	۴۸	۳۳/۶	۹	۳۰	۵۷	۳۲/۹			
	متوسط	۶	۴/۲	۴	۱۳/۳	۱۰	۵/۸			
	کل	۱۴۳	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۱۷۳	۱۰۰			
مشارکت	کم و بسیار کم	۱۴	۹/۸	۵	۱۶/۷	۱۹	۱۱	۸۲/۷۶	۱۰۷/۲۲	**
	متوسط	۹۶	۶۷/۱	۱۱	۳۶/۷	۱۰۷	۶۱/۸			
	زیاد و بسیار زیاد	۳۳	۲۳/۱	۱۴	۴۶/۶	۴۷	۲۷/۲			
	کل	۱۴۳	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۱۷۳	۱۰۰			
مهارت فنی مدیران	کم و بسیار کم	۲۵	۱۷/۵	۲	۶/۷	۲۷	۱۵/۶	۹۹/۸۷	۲۵/۶۷	***
	متوسط	۶۸	۴۷/۵	۱۸	۶۰	۸۶	۴۹/۷			
	زیاد و بسیار زیاد	۵۰	۳۵	۱۰	۳۳/۳	۶۰	۳۴/۷			
	کل	۱۴۳	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۱۷۳	۱۰۰			
مهارت انسانی مدیران	کم و بسیار کم	۱۴	۹/۸	–	–	۱۴	۹/۸	–	–	–
	متوسط	۳۴	۲۳/۸	–	–	۳۴	۲۳/۸			
	زیاد و بسیار زیاد	۹۵	۶۶/۴	–	–	۹۵	۶۶/۴			
	کل	۱۴۳	۱۰۰	–	–	۱۴۳	۱۰۰			
تحصیلات	ابتدایی	۶۵	۴۵/۵	۱۲	۴۰	۷۷	۴۴/۵	۷۷/۹۲	۸۶/۲۳	ns
	متوسطه	۵۱	۳۵/۷	۱۲	۴۰	۶۳	۳۶/۴			
	دانشگاهی	۲۷	۱۸/۸	۶	۲۰	۳۳	۱۹/۱			
	کل	۱۴۳	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۱۷۳	۱۰۰			
وضعیت آموزش	افراد آموزش ندیده	۴۹	۳۴/۳	۱۵	۵۰	۶۴	۳۷	۹۲/۵۳	۶۰/۶۵	***
	افراد آموزش دیده	۹۴	۶۵/۷	۱۵	۵۰	۱۰۹	۶۳			
	کل	۱۴۳	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۱۷۳	۱۰۰			
کیفیت آموزش‌ها	کم و بسیار کم	۱۱	۱۱/۷	۰	۰	۱۱	۱۰/۱	۸۸/۴۳	۷۹/۹۳	ns
	متوسط	۳۲	۳۴	۵	۳۳/۳	۳۷	۳۳/۹			
	زیاد و بسیار زیاد	۵۱	۵۴/۳	۱۰	۶۶/۷	۶۱	۵۶			
	کل	۹۴	۱۰۰	۱۵	۱۰۰	۱۰۹	۱۰۰			

ns، **، ***: به ترتیب غیر معنی‌دار ومعنی‌دار در سطح ۵ و ۱ درصد

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

مدیران را بهتر از خود مدیران ارزیابی کرده‌اند. این اختلاف در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار است.

موضوع ارزیابی مهارت انسانی مدیران، به دلیل این که این مهارت بیشتر با ویژگی‌های خلقی، انسانی و ارزشی مدیران ارتباط دارد و در این موقعیت، فرد در وضعیت ارزیابی خود می‌تواند با محظورات و احتمالاً ارفاق‌های ارزشی درگیر شود، تنها از نظر اعضا مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج پژوهش، در مجموع مدیران در بعد انسانی از سطح مهارت بالایی برخوردار بوده‌اند. نتایج آزمون مقایسه میانگین نشان داد که سطح مهارت انسانی مدیران بیش از سطح مهارت فنی آنان ارزیابی شده و این اختلاف در سطح ۹۹ درصد اطمینان کاملاً معنی‌دار می‌باشد. در مجموع توانایی‌های مدیریتی مدیران متوسط و خوب ارزیابی شده است. شاید با تقویت بنیه مدیریتی مدیران در بعد فنی، بخشی از مشکلات ناشی از ضعف مدیریتی این شرکت‌ها قابل رفع باشد، چرا که از جهت مهارت‌های مدیریتی، در بعد انسانی، داده‌ها وضعیت را مطلوب نشان می‌دهد.

میزان تحصیلات اعضا و مدیران شرکت‌های تعاونی نیز مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در مجموع مرغداران با توجه به رشته فعالیت‌شان، که تخصص زیادی را می‌طلبد، از تحصیلات بالایی برخوردار نیستند و این بدون شک مانعی است در راه توفیق این شرکت‌ها، به خصوص زمانی که مشاهده می‌شود ۴۰ درصد از مدیران دارای تحصیلات ابتدایی و ۸۰ درصد آنها در کل، تحصیلات کمتر از دیپلم دبیرستان دارند. علاوه بر تحصیلات، آموزش‌های ارائه شده به افراد نیز می‌تواند نقش مهمی را در موفقیت شرکت‌های تعاونی ایفا نماید. از این رو میزان آموزش‌های ارائه شده به اعضا توسط شرکت‌های تعاونی نیز مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که در مجموع ۳۷ درصد از اعضا و مدیران هیچ گونه آموزشی دریافت نکرده‌اند. مدیران که هدایت تعاونی‌ها را بر عهده دارند در مقایسه با اعضا، آموزش‌های کمتری دریافت داشته‌اند و این اختلاف در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنی‌دار است. هم‌چنین کیفیت آموزش‌های ارائه شده نیز از نظر افراد آموزش دیده ارزیابی شد. یافته‌های به دست آمده نشان می‌دهد که آموزش‌ها از کیفیت نسبتاً مناسبی برخوردار بوده است، لیکن مشکلات ناشی از پایین بودن سطح تحصیلات اعضا و مدیران شرکت‌ها که علی‌القاعده باید با آموزش‌های غیر مدرسه‌ای تا حد ممکن جبران شود، به دلیل محدود بودن برخورداران از آموزش، همچنان پابرجا می‌ماند.

از سایر عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها کارکرد آنها برای اعضا، مدیران و سازمان‌ها و جامعه می‌باشد. کارکرد تعاونی‌ها برای هر یک از موارد مزبور از نظر پاسخگویان مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج پژوهش که در جدول ۸ ارائه شده است، نشان می‌دهد که در مجموع هم اعضا و هم مدیران، کارکرد این شرکت‌ها را برای خود، سازمان‌ها و جامعه مثبت ارزیابی کرده، به نوعی وجود و ادامه حیات آنها را مفید قلمداد می‌کنند.

تحلیل مسیر

برای بررسی اثر متغیرهای مستقل بر موفقیت شرکت‌های تعاونی (متغیر وابسته)، از روش تحلیل مسیر و تکنیک رگرسیون چند متغیره بهره گرفته شد. بدین ترتیب که متغیرهای مستقلی را که از لحاظ نظری می‌توانستند بر روی متغیر وابسته تأثیر بگذارند، وارد مدل کرده، رابطه آنها با موفقیت تعاونی‌ها را مورد بررسی قرار دادیم. در مراحل بعدی رابطه هر یک از متغیرهای مستقل واسطه با سایر عوامل بررسی شد تا اثر مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای تأثیرگذار اندازه‌گیری شود. نتایج به دست آمده در جدول ۹ به طور مبسوط ارائه شده است:

در جدول ۹ مقدار آماره فیشر F =۶/۳۷۴ در سطح ۹۹ درصد اطمینان، کاملاً معنی‌دار بوده و نشان می‌دهد که بین متغیرهای مستقل وارد شده در معادله و متغیر وابسته رابطه کاملاً معنی‌داری وجود دارد. مقدار ضریب هم‌بستگی رگرسیون، R =۰/۵۴۹ می‌باشد که بیانگر هم‌بستگی نسبتاً قوی مجموعه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته است. مقدار ضریب تبیین

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

جدول ۸ . ارزیابی کارکرد شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران برای اعضا، مدیران و سازمان‌ها و جامعه

کارکرد تعاونی‌ها	اعضا		مدیران		سایر سازمان‌ها و جامعه	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
بسیار کم و کم	۸	۴/۶	۴	۲/۳	۶	۳/۵
متوسط	۳۱	۱۷/۹	۳۵	۲۰/۲	۳۶	۲۰/۸
زیاد و بسیار زیاد	۱۳۴	۷۷/۵	۱۳۴	۷۷/۵	۱۳۱	۷۵/۷
کل	۱۷۳	۱۰۰	۱۷۳	۱۰۰	۱۷۳	۱۰۰

جدول ۹. رگرسیون چند متغیره برای شناسایی عوامل موثر بر میزان موفقیت تعاونی‌ها

عنوان متغیر	ضرایب	خطای معیار	ضرایب استاندارد	آماره t
c: ضریب ثابت	-۳/۰۷۴	۱۴/۲۸۱	ــــ	۰/۲۱۶^{ns}
x_1: شناخت از اصول تعاون	۴/۵۹۱	۲/۴۳۹	۰/۱۳۹	۱/۸۸۳*
x_2: مشارکت اعضا در امور تعاونی	۰/۳۴۲	۰/۱۹۵	۰/۱۴۷	۱/۷۵۱*
x_3: مهارت‌های فنی مدیران	۰/۳۴۹	۰/۱۸۴	۰/۱۸۷	۱/۸۹۸**
x_4: کیفیت آموزش‌ها	۲/۶۵۳	۰/۵۰۲	۰/۲۸۳	۲/۷۰۰***
x_5: کارکرد تعاونی‌ها برای عوامل برون سازمانی	۲/۰۵۷	۰/۷۳۸	۰/۳۳۱	۲/۷۸۷***
	df=۱۰۹	F=۶/۳۷۴***	R^2=۰/۳۰۱	R=۰/۵۴۹

ns ،*، ** و *** : به ترتیب غیر معنی‌دار ومعنی‌دار در سطح ۱۰، ۵ و ۱ درصد

R^2 =۰/۳۰۱ نیز بیان کننده میزان متوسطی از واریانس متغیر وابسته است که توسط متغیرهای مستقل وارد شده در مدل، تبیین می‌گردد. اصولاً در تحقیقات علوم اجتماعی مقدار ضریب R^2 به دلیل وسعت عوامل تأثیرگذار در سیستم، پایین بوده، شناسایی و تبیین همه عوامل در یک تحقیق بسیار دشوار می‌باشد (۱۲). ضرایب رگرسیونی، برای متغیرهای مستقل وارد شده در مدل مثبت و معنی‌دار بوده، نشان می‌دهد که این متغیرها بر روی موفقیت شرکت‌ها تأثیر مثبت دارند. هر یک از متغیرهای مستقل وارد شده در مدل نیز خود، تحت تأثیر عوامل دیگری بوده، که از طریق رگرسیون چند متغیره میزان تأثیر این عوامل مورد بررسی قرار گرفت. عواملی که بر مفاهیم مزبور تأثیر معنی‌داری داشته‌اند در جدول ۱۰ نمایش داده شده است.

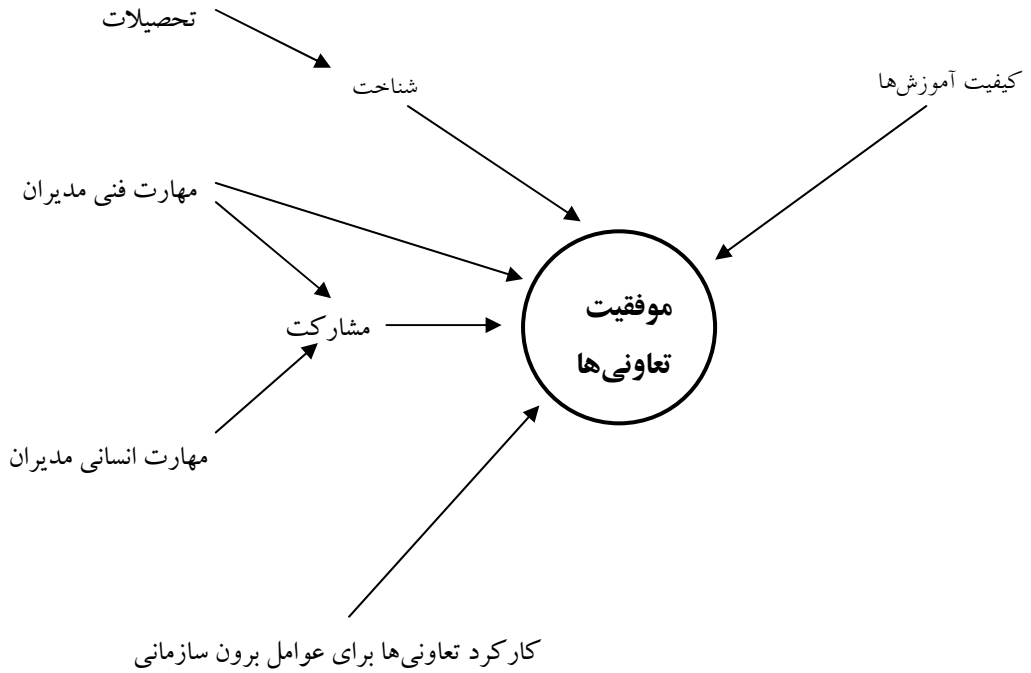
نتایج نشان می‌دهد که مهارت فنی و انسانی مدیران با ضریب مثبت بر میزان مشارکت اعضا تأثیر گذاشته، شناخت اعضا از اصول تعاون، نیز با تحصیلات آنان در ارتباط است (جدول ۱).

پس از سنجش تأثیر مفاهیم واسطه و مستقل بر میزان موفقیت تعاونی‌ها، بر اساس مدل نظری تحقیق، دیاگرام مسیر پژوهش طراحی گردید (شکل ۱).

برای سنجش میزان تأثیر هر متغیر بر موفقیت تعاونی‌ها، اثر

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

شکل ۱. تحلیل مسیر برای تعیین رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته

جدول ۱۰. رگرسیون چند متغیره جهت تبیین و شناخت عوامل مؤثر بر مفاهیم واسطه وارد شده در معادله

مفهوم واسطه	متغیر	ضرایب	خطای معیار	ضرایب استاندارد	آماره t
مشارکت	مهارت فنی مدیران	۰/۲۲۸	۰/۰۹۵	۰/۲۸۰	۲/۴۱۴***
	مهارت انسانی مدیران	۰/۶۴۹	۰/۲۵۹	۰/۲۹۰	۲/۵۰۴***
	ضریب ثابت	۲۳/۶۵۹	۴/۲۴۹	—	۷/۰۸۸***
		df =۱۴۲	F=۲۲/۶۷۲***	R^2= ۰/۲۴۵	R= ۰/۴۹۵
شناخت از اصول تعاون	تحصیلات	۰/۶۶۱	۰/۰۳۴	۰/۷۱۱	۲/۰۳۷*
	ضریب ثابت	۱/۹۷۸	۰/۳۹۵	-------	۵/۳۲۴***
		df =۱۵۷	F=۴/۱۴۸***	R^2= ۰/۰۲۶	R=۰/۱۶۱

* و *** : به ترتیب معنی‌دار در سطح ۱۰ درصد و ۱ درصد

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

جدول ۱۱. تبیین میزان تأثیر مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل بر مفهوم نهایی تحقیق (موفقیت تعاونی‌ها)

متغیر	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	جمع اثر مستقیم و غیرمستقیم
شناخت اعضا از اصول تعاون	۰/۱۳۹	----------	۰/۱۳۹
مشارکت اعضا در امور تعاون	۰/۱۴۷	----------	۰/۱۴۷
مهارت فنی مدیران	۰/۱۸۷	۰/۲۸۰ × ۰/۱۴۷	۰/۲۲۸
مهارت انسانی مدیران	-----	۰/۲۹۰ × ۰/۱۴۷	۰/۰۴۳
کارکرد تعاونی‌ها برای عوامل برون سازمانی	۰/۳۳۱	----------	۰/۳۳۱
کیفیت آموزش‌ها	۰/۲۸۷	----------	۰/۲۸۷
تحصیلات	-----	۰/۷۱۱ × ۰/۱۳۹	۰/۱

مستقیم و غیر مستقیم هر عامل به طور جداگانه مورد بررسی قرار گرفت. نتایج به دست آمده در جدول ۱۱ ارائه شده است:

بر اساس داده‌های جدول ۱۱، کارکرد تعاونی‌ها برای عوامل برون سازمانی کیفیت آموزش‌ها، مهارت فنی مدیران به ترتیب با ضرایب تأثیر ۰/۳۳۱، ۰/۲۸۷ و ۰/۲۲۸ بیشترین تأثیر را بر موفقیت تعاونی‌ها دارد.

در مجموع ماحصل این پژوهش را می‌توان در نتایج زیر خلاصه کرد:

- تعاونی‌های کشاورزی مرغداران استان اصفهان در راه رسیدن به اهداف خود عملکرد چندان موفقی نداشته‌اند. این دستاورد پژوهشی با نتایج تحقیقات صفری‌شالی، آقاجانی، سرسختی‌عراقی و درویشی‌نیا مطابقت دارد.
- اعضا ومدیران تعاونی‌ها نسبت به اصول و اهداف تعاون شناخت بسیار کمی دارند. این عامل با ضریب ۰/۱۳۱ تأثیر مثبتی روی موفقیت تعاونی‌ها دارد. نتایج تحقیقات آقاجانی، صفری شالی، بهویان و یافته‌های وزارت کشاورزی آمریکا و استرالیا نیز همسو با این دستاورد پژوهشی است.
- مشارکت اعضا در امور تعاونی در حد متوسط برآورد گردید. این عامل با ضریب ۰/۱۴۷ به طور مستقیم بر موفقیت تعاونی‌ها تأثیر می‌گذارد. نتایج تحلیل مسیر نشان می‌دهد که مشارکت اعضا با مهارت فنی و انسانی مدیران ارتباط نزدیکی دارد. یافته حاضر با نتایج پژوهش‌های صفری‌شالی و درویشی‌نیا، انجمن کشاورزی استرالیا، بهویان و وزارت کشاورزی آمریکا مطابقت دارد.
- مهارت انسانی مدیران انتخاب شده بیش از مهارت فنی آنان برآورد شد. نتایج تحلیل مسیر نشان می‌دهد که مهارت فنی مدیران با ضریب ۰/۲۲۸ و مهارت انسانی مدیران با ضرایب ۰/۰۴۳ بر روی موفقیت تعاونی‌ها تأثیر مثبتی دارند. این حاصل پژوهش، هم جهت با دستاوردهای سرسختی‌عراقی، صفری‌شالی، انجمن کشاورزی استرالیا، بهویان و جان و همکاران می‌باشد.
- میانگین سطح تحصیلات اعضا در حد مقطع متوسطه برآورد گردید که این سطح از تحصیلات برای فعالیت در این رشته نمی‌تواند مناسب ارزیابی شود. تحصیلات با ضریب ۰/۱ از طریق مفهوم واسطه‌ی شناخت بر موفقیت تعاونی‌ها تأثیر مثبت می‌گذارد. هم‌چنین ۳۴ درصد از اعضا و ۵۰ درصد مدیران هیچ گونه آموزشی دریافت نکرده‌اند. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که کیفیت آموزش‌ها با ضریب ۰/۲۸۷ بر موفقیت تعاونی‌ها تأثیر مثبت می‌گذارد. نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات امینی وصفری شالی، آقاجانی و هم‌چنین جان و همکارانش همسو است.

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

نتیجه‌گیری

دستاوردهای این پژوهش اجازه می‌دهد تا پیشنهادات زیر برای افزایش موفقیت شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان اصفهان ارائه شود:

- از آنجا که سطح کیفی نیروی انسانی موجود در تعاونی‌های کشاورزی مرغداران، با توجه به فنی بودن رشته پرورش طیور، بسیار پایین می‌باشد، لازم است سیاست و استراتژی بلند مدتی در جهت بالا بردن کیفیت نیروی انسانی، اتخاذ گردد. در این راه ارائه آموزش‌های مستمر و متناسب با نیاز مرغداران، می‌تواند در توانمند کردن آنها، کمک‌های شایانی بنماید.
- موفقیت تعاونی‌ها در گرو مهارت مدیران آن می‌باشد. از آنجا که مدیران شرکت‌های تعاونی از مهارت‌های فنی و بعضاً انسانی لازم برخوردار نیستند، آموزش این گروه می‌تواند تأثیر بسزایی در موفقیت تعاونی‌ها داشته باشد.
- جلب مشارکت اعضا در تصمیم‌گیری اداره امور تعاونی‌ها می‌تواند منافع بی‌شماری را برای این شرکت‌ها داشته باشد. به منظور بالا بردن سطح مشارکت اعضا در تعاونی‌ها، لازم است راه‌کاری مناسب اتخاذ گردد. بدیهی است آگاهی دادن برای ایجاد باور به فلسفه و توانمندی‌های تعاون به آنها، می‌تواند از طریق آموزش‌های رسمی، غیر رسمی و انبوهی توصیه شود.
- چون این نتیجه که مشارکت اعضا در گرو مهارت مدیران است، تأیید شد، پس برای بالا بردن سطح مشارکت اعضا در تعاونی‌ها، لازم است شیوه‌های مدیریت مشارکتی نیز به مدیران آموزش داده شود، تا بتوانند همکاری تمام اعضا را در راه رسیدن به اهداف تعاونی تأمین نمایند.

منابع مورد استفاده

۱. آقاجانی ورزنه، م. ۱۳۸۰. *بررسی و ارزیابی فعالیت‌های شرکت‌های تعاونی تولید*. روستایی استان اصفهان (۷۱-۱۳۵۱). پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان.

۲. امینی، ا. م. و ر. صفری‌شالی. ۱۳۸۱. ارزیابی تأثیر آموزش در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران. علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی ۶ (۲): ۱۷- ۲۸

۳. انصاری، ح. ۱۳۸۰. نقش تعاونی‌ها در گذر از تولید معیشتی به تولید تجارتی در بخش کشاورزی. سمینار کشاورزی ایران و بازارهای جهانی، تهران، صفحه ۱۵۳-۱۶۵.

۴. خاموشی، ه . ۱۳۷۲. *روش ارزیابی مدیریت*. انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی. تهران.

۵. درویشی‌نیا، ع. ۱۳۷۹. *ارزیابی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی در استان مازندران*. پایان نامه کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه تربیت مدرس.

۶. سرایی، ح. ۱۳۷۲. *مقدمه‌ای بر نمونه‌گیری در تحقیق*. چاپ اول، انتشارات سمت، تهران.

۷. سرسختی، ع. ۱۳۷۴. عوامل اجتماعی مؤثر بر عملکرد سازمانی سازمان‌های تعاونی صیادی در استان بوشهر. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.

۸. سرمد، ز.، ع. بازرگان و ا. حجازی. ۱۳۷۹. *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*. چاپ سوم، انتشارات آگاه، تهران.

۹. صفری‌شالی، ر. ۱۳۸۰. بررسی فعالیت‌ها و عملکرد شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان تهران. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان.

۱۰. قدسی‌پور، ح. ۱۳۷۸. *فرایند تحلیل سلسله مراتبی AHP* . چاپ اول، مرکز نشر، دانشگاه صنعتی امیر کبیر (پلی تکنیک)، تهران.

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]

۱۱. معاونت پژوهش‌های اقتصادی اجتماعی کمیته بررسی تشکل‌های فنی اجتماعی. ۱۳۷۸. *تشکل‌های صنفی اجتماعی در بخش کشاورزی، روندهای گذشته و چشم اندازه‌های آینده*. جلد اول و دوم، چاپ دوم، نشر مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی‌ها و اقتصاد کشاورزی، بخش اطلاعات و انتشارات، تهران.

۱۲. نایبی، ه . ۱۳۷۶. *پیمایش در تحقیقات اجتماعی*. چاپ اول. نشر نی، تهران.

۱۳. نغزگوی کهن، م. ۱۳۷۹. *سازمان‌های تعاونی برای توسعه روستایی جنبه‌های سازمانی و مدیریتی*. چاپ اول. سلسله انتشارات روستا و توسعه. ۳۶.

14. Australian Agricultural Council. 1988. Working party on Agricultural Cooperative. Agricultural Cooperative in Australia. SCA Technical Report Series, Canberra.
15. Bhuyan, S. 2000. Grower and manager issues in fruit and vegetable. Paper presented at NCR-194, Annual Meeting, Las Vegas, Available Internet: http: //www. accord. org. au/ publications/ ACCORD_ Paper 8. Pdf.
16. Cochran, W.G. 1976. Sampling Teqniques. John Willey & Sons, New York.
17. Iakoulaki, D., G. Mavrotas, L. Papayannakis. Determining objective weights in multiple criiteria problems: the critic method. Computer & Operation Res. 22(7): 763-770.
18. John, L., J. Adrian and T. Wade Green. 2001. Agricultural cooperative managers and the business environment. J. of Agribusiness. Agricultural Economics Association of Georgia. 19(1):17-33.
19. Jolliffe, F. R. 1986. Survey Design and Analysis. Haleston press, New York.
20. Russoa, C., D. Weatherspoonb, C. Petersonb and M. Sabbatinia. 2000. Aeffects of managers' power on capital structure: a study of Italian agricultural cooperatives. Inter. Food and Agribusiness Manag. Rev. 3: 27–39.
21. USDA. 1998. Member Participation in Agricultural Cooperatives: A Regression and Scal Analysis. Rural Business Cooperative Service, RBS Research Report No. 165.

[Downloaded from jstnar.iut.ac.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.24763594.1385.10.1.9.4]